

RISCURI ȘI AMENINȚĂRI NECONVENȚIONALE ÎN MEDIUL DE OPERAȚIONAL

UNCONVENTIONAL RISKS AND THREATS IN THE OPERATIONAL ENVIRONMENT

Col. (r) prof. univ. dr. Ion MITULEȚU*

Rezumat: Riscurile și amenințările neconvenționale au la bază armele și dispozitivele CBRN, terorismul CBRN, emisiile de materiale toxice industriale și agenții neletalți cu impact asupra personalului, echipamentelor de luptă, infrastructurii și mediului ambiant.

Contracurarea, limitarea și ameliorarea riscurilor și amenințărilor neconvenționale vizează existența unor capacități de apărare CBRN care să asigure prevenirea, protecția și managementul consecințelor CBRN în mediul operațional.

Cuvinte-cheie: arme, dispozitive și agenți CBRN; terorismul CBRN; capacități de apărare CBRN; prevenirea CBRN; protecția CBRN; managementul consecințelor CBRN; structuri CBRN credibile, flexibile și performante.

Abstract: Unconventional risks and threats are based on CBRN weapons and devices, CBRN terrorism, emissions of industrial toxic materials and non-lethal agents with an impact upon personnel, combat equipment, infrastructure and the surrounding environment.

Countering, limiting, and reducing unconventional risks and threats are only possible in the presence of CBRN defense capability that might assure prevention, protection, and management of CBRN consequences in the operational environment.

Keywords: CBRN weapons, devices and agents; CBRN terrorism; CBRN defense capabilities; CBRN prevention; CBRN protection; management of CBRN consequences; credible, flexible and highly-performing CBRN structures

În prezent mediul operațional devine tot mai complex, fluid și ambiguu, fiind marcat de instabilitate, insecuritate și conflictualitate, ca urmare a existenței unei multitudini de riscuri și amenințări, vulnerabilități, contradicții și actori care-și dispută interesele strategice, având implicații deosebit de grave la adresa securității statelor.

În categoria riscurilor și amenințărilor care pot afecta grav securitatea națională, regională și globală intră cele de natură convențională, neconvențională, asimetrică, informațională, psihologică, cibernetică și mediatică, ale căror efecte de

* Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale, e-mail: mituletuion@yahoo.com

descurajare, amenințare, influențare și șantaj sunt generatoare de crize și conflicte potențiale în mediul operațional.

Combinarea acestor tipuri de riscuri și amenințări potențiale existente în mediul operațional a generat conceptul de “provocări de tip hibrid”, fapt ce produce schimbări majore în modul de abordare a războiului clasic și luptei armate.

În acest context, apreciem că se impune o nouă abordare a concepției de apărare, bazată pe evaluarea riscurilor și amenințărilor potențiale la adresa intereselor strategice naționale și regionale din care să rezulte tipologia instrumentelor de putere, mecanismelor și capabilităților militare necesare pentru prevenirea și contracararea efectelor probabile ale acestora.

În acest sens, planificarea operațională și formularea opțiunilor militare de răspuns trebuie să se bazeze pe concluziile rezultate din evaluarea multidimensională a riscurilor și amenințărilor potențiale, inclusiv teroriste,⁵³ la adresa securității naționale sau regionale pentru a exista proporționalitate între efectele probabile ale acestora și reacția imediată și credibilă a instrumentelor de putere și structurilor interinstituționale angajate în soluționarea problemelor.

Acesta este motivul pentru care considerăm necesară abordarea cuprinzătoare a procesului de planificare pe baza evaluării riscurilor și amenințărilor probabile, care să genereze scenarii, ipoteze, planuri de contingență și de apărare realiste, care la rândul lor să asigure realizarea și proiectarea capabilităților necesare gestionării situației strategice potențiale.

Din categoria provocărilor cu impact asupra securității naționale și regionale fac parte și riscurile și amenințările neconvenționale care induc vulnerabilități în mediul operațional prin modalitățile complexe de acțiune ale unor actori statali sau non-statali pentru descurajarea, amenințarea, influențarea și șantajarea potențialilor adversari în promovarea intereselor politice, diplomatice, economice și militare.

În acest sens, riscurile și amenințările neconvenționale au ca arie de manifestare armele, vectorii purtători și dispozitivele CBRN, terorismul CBRN, emisiile de materiale toxice industriale și agenții neletali cu impact asupra personalului, echipamentelor de luptă, sistemelor de comunicații și informatică, infrastructurii și mediului ambiant.

Privind *armele CBRN*, acestea includ armele nucleare și radiologice, armele și agenții clasici biologici sau chimici de luptă, vectorii de transport la țintă a acestora, noile arme și agenți ce provin din spectrul biochimic, substanțele și dispozitivele CBRN.

⁵³Florian Tucă, Eugen Siteanu, *Terorismul - amenințare globală majoră în secolul XXI*, Revista de Științe Militare 2/2016, p. 50.

În mediul actual de securitate, amenințarea generată de proliferarea armelor de distrugere în masă de natură chimică, biologică, radiologică și nucleară și a vectorilor purtători, constituie un permanent pericol la adresa securității statelor și un factor destabilizator la nivel regional și global⁵⁴.

Dezvoltarea și diversificarea armelor CBRN, utilizarea acestora ca mijloace de descurajare, amenințare, influențare și șantaj sau de promovare a intereselor de securitate, transformă actorii statali și non-statali care le dețin în vectori de putere la nivel regional, existând riscul producerii unor incidente CBRN în mediul operațional⁵⁵.

În acest sens, domeniul CBRN a cunoscut o dezvoltare și escaladare permanentă, au fost încorporate noi tehnologii de îmbunătățire a posibilităților vectorilor purtători de transport la țintă, existând tendința de deținere a unor tipuri de arme CBRN de către tot mai mulți actori statali și non-statali care aspiră la statutul de putere regională sau globală.

Astfel, se constată tendința unor actori cu vocație în acest domeniu să achiziționeze unele tipuri de arme CBRN, iar posesia acestora să le ofere posibilitatea descurajării, amenințării, șantajării și în funcție de interesele strategice, a întrebuițării mijloacelor CBRN împotriva adversarului potențial pentru îndeplinirea unor scopuri politice, ideologice și militare.

Totodată, se constată interesul manifestat de unii actori statali și non-statali de a achiziționa, dezvolta și diversifica unele tipuri de arme și dispozitive CBRN, a mijloacelor de transport la țintă a acestora, de intensificare a traficului ilicit de materiale și substanțe periculoase de natură chimică, biologică și radiologică, fapt ce amplifică fenomenul proliferării și generează un pericol permanent asupra securității statelor⁵⁶.

În acțiunile asimetrice de tip insurgentă, gherilă, terorism sau criminalitate organizată există posibilitatea utilizării *dispozitivelor explozive improvizate (IED)* încărcate cu agenți chimici de către actorii non-statali (elemente teroriste, insurgenți, grupări ostile) împotriva adversarului. Întrebuițarea IED CBRN vizează crearea dezordinii în zonele de acțiune ale forțelor contra-insurgente, contra-gherilă sau a celor destinate luptei împotriva terorismului și nu realizarea unor distrugerii în masă, datorită efectelor limitate ale acestor mijloace improvizate. De regulă, țintele prioritare ale IED CBRN sunt populația civilă care sprijină acțiunile structurilor contra-insurgente și forțele militare neprotejate.

Întrebuițarea dispozitivelor explozive improvizate încărcate cu diferite tipuri de substanțe sau materiale periculoase (industriale sau de luptă) generează

⁵⁴ Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, București, 2015, p.15.

⁵⁵ Strategia Militară a României (proiect), București, 2015, p.12.

⁵⁶ Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, București, 2015, p.15.

zone contaminate pe suprafețe medii care pot afecta populația și forța militară din raioanele de dispunere, în funcție de durata persistenței agentului chimic.

Terorismul CBRN include actorii non-statali, structurile, grupurile și elementele emergente, ostile, care dețin și utilizează unele tipuri de arme și substanțe CBRN cu mijloace neconvenționale (artizanale) sau dispozitive explozive improvizate încărcate cu agenți CBRN.

Terorismul CBRN este apanajul actorilor non-statali care acționează fără a respecta reglementările internaționale în domeniu, adică nerestricționat, în scopul compensării superiorității adversarului prin amenințare, șantaj, contaminarea unor obiective vitale, afectarea stării de sănătate a populației vizate, crearea panicii și influențarea modului de reacție a structurilor specializate.

Biotororismul constituie o gravă amenințare la adresa securității statelor deoarece vizează întrebuințarea unor tipuri de agenți letali asupra populației neprotejată, surselor de apă potabilă, locurilor aglomerate, spațiilor închise pentru a produce panică, pierderi și a întârzia reacția structurilor de intervenție.

Emisiile neintenționate sau intenționate de *materiale toxice industriale* existente în facilitățile economice (întreprinderi, depozite, rezervoare, laboratoare medicale, reactoare nucleare) în mediul ambiant pot genera efecte dezastruoase asupra populației, infrastructurii, ecosistemelor și forței care acționează în zona respectivă.

Emisiile de materiale toxice industriale generează accidente chimice, biologice și radiologice cu impact asupra mediului ambiant și cuprind zonele letale, de intoxicare și de risc care afectează personalul neprotejat.

Armele neletale care au la bază diferite tipuri de agenți chimici și radiații ionizante sunt utilizate pentru a provoca rănirea sau diminuarea capacității de luptă a personalului, afectarea echipamentelor de luptă și a sistemelor de comunicații și informatică.

Având în vedere diversitatea riscurilor și amenințărilor neconvenționale în mediul operațional, apreciem faptul că, acestea se pot manifesta în toată gama acțiunilor militare.

În acest context, în cadrul fiecărui tip de conflict sau operație militară pot exista situații critice generate de pierderea inițiativei sau a superiorității, ori de neîndeplinire a obiectivelor planificate și atunci, în scopul evitării înfrângerii sau chiar ca un act de răzbunare, adversarul potențial poate utiliza unele arme, dispozitive sau agenți CBRN asupra forțelor proprii.

Dacă abordăm *conflictul convențional înalt tehnologizat și ultra-rapid*, în cadrul căruia există o evidentă disimetrie (disproporționalitate) între forțele proprii și adversar, acesta din urmă poate recurge la întrebuințarea armelor CBRN în

situația în care nu-și poate îndeplini obiectivele cu alte tipuri de mijloace pentru a afecta, dezorganiza și întârzia acțiunile oponentului.

De aceea, considerăm că utilizarea armelor, dispozitivelor și agenților CBRN în operațiile militare convenționale, în momentele critice ale acțiunilor, compensează superioritatea informațională și decizională a adversarului care dispune de echipamente de luptă și sisteme înalt tehnologizate.

În *operațiile asimetrice* prevalează utilizarea mijloacelor artisanale CBRN sau a dispozitivelor explozive improvizate încărcate cu agenți chimici de către structurile insurgente, de gherilă sau teroriste în scopul hărțuirii forțelor proprii, inducerii sentimentului de nesiguranță, a stării de panică și la final, a compromiterii misiunilor acestora.

Întrebuițarea mijloacelor CBRN artisanale sau improvizate în zona de acțiune afectează grav personalul militar și civil neprotejat.

În cadrul *conflictelor de tip hibrid* poate fi utilizată o gamă largă de mijloace, dispozitive și agenți CBRN în funcție de fizionomia acțiunilor, tipul actorilor participanți, particularitățile zonei de operații și scopurile care sunt vizate.

Dacă acțiunile sunt preponderent asimetrice și se desfășoară prin terți (insurgenți, interpuși, separatiști, mercenari) care au în sprijin un actor statal sponsor, există posibilitatea întrebuițării de către aceștia a armelor și dispozitivelor CBRN artisanale sau a producerii unor accidente chimice la facilitățile economice din zona de acțiune care prelucrează sau depozitează substanțe toxice industriale.

Dacă acțiunile escaladează și componenta convențională a conflictului devine dominantă, confruntarea desfășurându-se între actori statali, există posibilitatea amenințării sau întrebuițării armelor CBRN de către adversarul potențial, în funcție de doctrină și intențiile acestuia.

În acest sens, apreciem că se impune dezvoltarea studiilor de specialitate cu privire la posibilitatea utilizării armelor, dispozitivelor și agenților CBRN în conflictul hibrid, de către adversarul potențial, în funcție de scopurile vizate, care pot include dezorganizarea sistemului de comandă și control, paralizarea sistemului informațional, diminuarea capacității de luptă a forțelor proprii, afectarea mediului ambiant, generarea unor crize ecologice și influențarea comportamentului populației.

Din problematica analizată, rezultă necesitatea evaluării permanente a riscurilor și amenințărilor neconvenționale existente în zona de interes strategic pentru elaborarea și materializarea opțiunilor militare de răspuns destinate contracarării, limitării și înlăturării efectelor potențiale ale acestora.

Opțiuni militare de răspuns

În opinia noastră, opțiunile militare de răspuns la modul de manifestare a riscurilor și amenințărilor neconvenționale în mediul operațional trebuie să integreze capacități de apărare CBRN care să asigure: comanda și controlul în condiții/medii CBRN; prevenirea CBRN; protecția CBRN; recuperarea (managementul consecințelor) CBRN.

Comanda și controlul acțiunilor desfășurate în condiții/medii CBRN integrează sisteme, subsisteme, personal, echipamente și proceduri specifice destinate monitorizării și gestionării riscurilor și amenințărilor neconvenționale.

În acest sens, apreciem ca fiind foarte important subsistemul de informații care asigură culegerea și transmiterea datelor și informațiilor despre potențialul CBRN al adversarului către decidenți în vederea prelucrării acestora și diseminării rezultatelor către beneficiari. Astfel, pe baza produselor de informații primite de componenta acțională, sunt angajate sistemele întrunite de arme pentru lovirea și diminuarea potențialului CBRN existent în zona de operații a adversarului. Aceste acțiuni vizează asigurarea controlului efectelor armelor, dispozitivelor și agenților CBRN de către forțe proprii pe timpul desfășurării conflictului.

Prevenirea CBRN cuprinde capacitățile de detectare, identificare și monitorizare CBRN, precum și de managementul informațiilor CBRN.

Eficiența prevenirii CBRN presupune integrarea, corelarea și interconectarea capacităților de detecție și management în cadrul sistemului de avertizare și raportare CBRN care se organizează și funcționează la nivel strategic, operativ și tactic.

În acest context, sistemul de avertizare și raportare CBRN trebuie să dispună de personal specializat, echipamente de comunicații și informatică, software specializat/dedicat, proceduri de analiză și prognoză CBRN care să asigure: detecția, identificarea și monitorizarea atacurilor/incidentelor CBRN; colectarea, evaluarea și diseminarea oportună a informațiilor CBRN privind prognozarea zonelor de pericol generate de atacul/incidentul CBRN și avertizarea forțelor.

La modul general, sistemul de avertizare și raportare CBRN⁵⁷ este compus din surse de informare CBRN (umane și tehnice), centre (subcentre) de analiză și prognoză CBRN, echipamente de comunicații și informatică și proceduri specifice, integrate și intercorelate pentru a asigura desfășurarea în timp real a ciclului informațional în vederea avertizării oportune și angajării eficiente a forțelor proprii pentru limitarea și înlăturarea efectelor atacului/incidentului CBRN.

Protecția CBRN constituie suportul material care asigură îndeplinirea misiunilor de către forțele proprii în medii RBC, în condiții de siguranță.

⁵⁷ FT-8, Manualul apărării CBRN în operații, București, 2011, p.141-142.

În acest sens, protecția CBRN cuprinde: protecția individuală; protecția colectivă; protecția echipamentelor și materialelor⁵⁸.

Aceste componente integrează personal, sisteme, echipamente, facilități și proceduri destinate supraviețuirii forțelor, continuării misiunilor și asigurării condițiilor necesare pentru scăderea nivelului de protecție individuală și odihna/recuperarea personalului, în condiții/medii CBRN.

Eficiența protecției CBRN este dată de caracteristicile și performanțele sistemelor, echipamentelor și materialelor de specialitate care asigură menținerea capacității operaționale a forțelor și desfășurarea cu succes a misiunilor în condiții/medii CBRN.

Recuperarea (managementul consecințelor) CBRN constituie procesul prin care sunt luate măsurile și angajate capacitățile de apărare CBRN în scopul limitării, înlăturării sau ameliorării efectelor contaminării RBC a forțelor proprii, infrastructurii și mediului ambiant.

În acest sens, măsurile de management a consecințelor CBRN vizează gestionarea pericolului CBRN și sprijinul medical.

Angajarea forțelor de apărare CBRN presupune reacția oportună pentru descoperirea și determinarea contaminării RBC, stabilirea rutelor ocolitoare zonelor contaminate, prelevarea și analiza probelor în laborator, decontaminarea RBC, decontaminarea suportului logistic, decontaminarea medicală și managementul deșeurilor.⁵⁹

Sprijinul medical presupune existența specialiștilor în cunoașterea situației medicale și diagnosticarea medicală a personalului contaminat pentru a furniza decidenților informații pertinente pentru avertizarea forțelor din zonele de pericol CBRN. De asemenea, structurile medicale trebuie să dispună de sisteme și echipamente de protecție individuală și colectivă adecvate supraviețuirii personalului care a acționat în medii CBRN⁶⁰.

Contramăsurile medicale integrate conceptului de management al victimelor în medii CBRN cuprind un ansamblu de activități și acțiuni destinate reducerii efectelor agenților RBC asupra personalului expus contaminării sau în pericol de a fi expus. Totodată, contramăsurile medicale contribuie la menținerea capacității operaționale a forței prin acțiuni preventive și sprijin de specialitate (tratamente preventive, evacuare, post-tratamente)⁶¹.

⁵⁸ Ibidem, p.152.

⁵⁹ Viorel Ordeanu, Benoni Andronic, *Sprijinul logistic pentru contramăsuri medicale împotriva atacului biologic sau contraterorist*, Revista de științe militare, nr. 4/2016, București, p.114.

⁶⁰ Ibidem, p.205.

⁶¹ Ibidem, p.205.

Din problemele prezentate, apreciem faptul că, arhitectura opțiunilor de răspuns pentru gestionarea riscurilor și amenințărilor neconvenționale trebuie să dispună de capacități specializate care să asigure prevenirea și contracararea efectelor atacurilor/incidentelor CBRN în tot spectrul acțiunilor militare.

Concluzii

Abordarea cuprinzătoare a riscurilor și amenințărilor neconvenționale în mediul operațional presupune evaluarea permanentă a caracteristicilor acestora, evidențierea tendințelor de evoluție și a modului de manifestare în tot spectrul acțiunilor militare.

Totodată, apreciem că trebuie dezvoltate proceduri care să cuprindă opțiunile de răspuns în vederea prevenirii și contracarării efectelor potențiale ale riscurilor și amenințărilor neconvenționale în zona de interes strategic.

De aceea, considerăm faptul că, planurile de acțiune de la toate eșaloanele trebuie să se bazeze pe evaluarea ansamblului riscurilor și amenințărilor potențiale ce se pot manifesta în mediul operațional pentru a determina fizionomia operațiilor militare, vulnerabilitățile și tipologia capacităților care necesită a fi angajate.

Opinia noastră converge către necesitatea abordării cu profesionalism a riscurilor și amenințărilor neconvenționale cu potențial de manifestare în zona de interes strategic pentru a identifica soluțiile eficiente de prevenire și contracarare a efectelor acestora în toată gama acțiunilor militare.

BIBLIOGRAFIE

Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, București, 2015.

Doctrina Armatei României, București, 2012.

SMG-3, Manualul de planificare a operațiilor, București, 2016.

Strategia Militară a României (proiect), București, 2015.

FT-8, Manualul apărării CBRN în operații, București, 2011.